

Liever een zandwagen dan een zonnebank

Bouwend Nederland mag geen grond meer verplaatsen. Dat is vanwege de PFAS. De bouw had het al moeilijk vanwege de PAS, dat is de stikstofuitstoot; die vormt inderdaad een serieus probleem. Is PFAS ook een serieus probleem voor onze gezondheid?

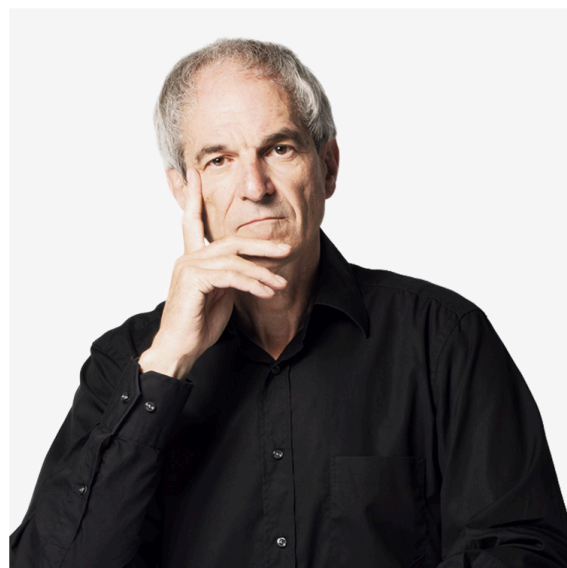
PFAS betekent PolyFluorAlkylStoffen. Dat zijn fluorverbindingen die worden gebruikt voor antiaanbakpannen, waterdichte jacks, tapijtreinigers, brandblusschuim en nog meer. Fluorverbindingen zijn moeilijk afbreekbaar. Soms is dat een voordeel; als kinderen jarenlang poetsen met fluoridetandpasta

wordt hun tandglazuur verrijkt met fluor, daardoor wordt het moeilijker afbreekbaar en krijgen ze geen rotte kiezen. Nadeel is dat de fluorverbindingen uit chemische fabrieken, blusschuim of afval in de natuur terechtkomen en daar maar langzaam uit verdwijnen. Idem voor je lichaam: als je ze binnen hebt gekregen duurt het tien tot twintig jaar voor ze weer weg zijn. Het is dus belangrijk om te weten of PFAS kwaad kan.

Verbouwereerd

Dus ben ik in de wetenschappelijke studies over PFAS gedoken. Na een aantal uren zoeken, lezen, meer zoeken en nog meer lezen krabde ik mij enigszins verbouwereerd achter het oor. De conclusie van het wetenschappelijk onderzoek is namelijk dat PFAS weinig of geen effect heeft op de gezondheid van de mens.

We weten nog lang niet genoeg maar dit is wat er nu uitkomt. De Gezondheidsraad zei dat zes jaar geleden ook al ongeveer. Een oorzakelijk verband tussen PFAS en kanker is twijfelachtig, zelfs bij mensen die er grote hoeveelheden van hebben binnengekregen. Verder heeft blootstelling van een aanstaande moeder aan PFAS geen of vrijwel geen effect op het geboortegewicht van de baby. Ook een verband met vruchtbaarheid lijkt twijfelachtig, zowel voor vrouwen als voor mannen.

Mensen met veel PFAS in hun bloed hebben een iets hoger cholesterol, maar dat kan komen doordat die mensen ouder zijn; naarmate je ouder wordt hoopt zich meer PFAS in je bloed op. PFAS lijkt bij mensen weinig of geen effect te hebben op het risico op allerlei ziekten, inclusief kanker. Bij ratten veroorzaakt PFAS wel leververgroting, maar als je de gebruikte hoeveelheden vertaalt naar mensen moet je dag in dag uit de hoeveelheid PFAS uit een dertigttons vrachtwagen vol verontreinigde bagger naar binnen werken. Waarschijnlijk gebeurt er dan nog niets, want mensen zijn minder gevoelig voor PFAS dan ratten.

Rigoureuze maatregelen

PFAS kwam drie jaar geleden in de publiciteit vanwege de DuPont/Chemours-fabriek in Dordrecht. Die stootte een type PFAS uit dat GenX heette. De zorg was dat deze stof kanker kon veroorzaken. De bewijzen daarvoor zijn twijfelachtig, maar de regering lijkt de regie over het onderwerp intussen te hebben verloren.

De rigoureuze maatregelen die de overheid nu neemt tegen PFAS vormen een opmerkelijk contrast met het gebrek aan actie tegen dingen die echt kanker veroorzaken. Laten we het eens over huidkanker hebben. Het optreden daarvan is sinds 1990 verdrievoudigd. Dat komt vooral omdat mensen de laatste vijftig jaar steeds langer in de felle zon liggen te bakken, zonlicht bevat ultraviolette stralen en die veroorzaken kanker. Dat wist u al, maar wat niet iedereen weet is dat zonnebanken hetzelfde doen. De exploitant van de zonnosalon gaat u dat niet vertellen, die betoogt juist hoe gezond het is.

Maar wetenschappelijk staat het zo vast als een huis dat de ultraviolette straling van zonnebedden huidkanker veroorzaakt. In Australië en Brazilië zijn zonnosalons daarom verboden. Het is hoog tijd dat wij de gezondheid van de burger laten voorgaan boven de gezondheid van de bedrijfstak en ook die salons verbieden. Of op zijn minst een flinke accijns erop heffen, net als op sigaretten.

Minder obesitas

Als we echt iets tegen kanker willen doen moeten we ook alcohol verder terugdringen; dan krijgen we minder borstkanker en mond- en keelkanker. Verder worden borst- en darmkanker verminderd door meer bewegen en minder obesitas. De overheid kan daarbij helpen door steden en wegen anders in te richten.

Na twintig jaar inspanningen voor de gezondheid van bedrijven wordt het tijd dat onze regering een ambitieus en goed onderbouwd programma opstelt voor het bevorderen van de gezondheid van burgers. PFAS hoort op zo'n prioriteitenlijst niet thuis, het effect ervan is minimaal.

Waarom dan wel een gratis graafverbod voor de bouw en geen maatregelen tegen zonnebanken, alcohol en gebrek aan beweging? Wellicht omdat zonnen, drinken en de auto pakken eigen keuze is. Polyfluoralkylstoffen klinkt niet alleen griezelig maar we hebben er geen controle over of we ze binnen krijgen, het wordt ons aangedaan. Het voordeel daarvan is wel dat we iemand anders de schuld kunnen geven van onze gezondheidsproblemen. Zo hoeven we ons minder schuldig te voelen over onze eigen ongezonde gewoontes. Ik begrijp dat de overheid bang is voor de wijzende vinger van burgers die een zondebok zoeken. Maar met het stilzetten van de bouw betalen we daarvoor een te hoge prijs.

Martijn Katan is biochemicus en emeritus hoogleraar voedingsleer aan de Vrije Universiteit Amsterdam.